

НОВАК

Надія Георгіївна

ОРАЗМУРАДОВ

Арслан

ШАВРІЄВА

Ганна Іванівна

старший викладач, Одеський
національний політехнічний
університет

магістр, Одеський національний
політехнічний університет

магістр, Одеський національний
політехнічний університет

УДК 330.131.7

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗМІНИ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМИ РИЗИКАМИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ІННОВАЦІЙНО-АКТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

ORGANIZATIONAL CHANGES IN CORPORATE RISK MANAGEMENT AND ITS EFFECT ON COMPETITIVENESS OF INNOVATIVE AND ACTIVE ENTERPRISES

Розглянуто корпоративні ризики, їх вплив на діяльність інноваційно-активних підприємств, наведено приклади та сформульовано можливі наслідки таких ризиків. Запропоновано етапи виявлення та оцінка корпоративних ризиків.

Рассмотрены корпоративные риски, их влияние на деятельность инновационно-активных предприятий, приведены примеры и сформулированы возможные последствия таких рисков. Предложены этапы выявления и оценка корпоративных рисков.

The corporate risks, their influence on activity of innovative and active enterprises are considered, examples are given and the possible consequences of such risks are formulated. The stages of identification and assessment of corporate risks are proposed.

Ключові слова: ризик, інноваційно-активні підприємства, економічні ризики, корпоративні ризики, зниження ризику

Ключевые слова: риск, инновационно-активные предприятия, экономические риски, корпоративные риски, снижение риска

Keywords: risk, innovation-intensive enterprises, economic risks, corporate risks, risk reduction

ВСТУП

Негативні наслідки фінансово-економічної кризи, які стали підґрунтям докорінних економічних перетворень призвели до появи у діяльності інноваційно-активних підприємств істотно нових проблем, які потребують теоретичного розуміння та розробки практичних рекомендацій щодо їхнього вирішення [1]. Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю підвищення конкурентоспроможності продукції українських інноваційно-активних підприємств, досягнення підприємствами синергетичного ефекту від інтеграції, збільшення результативності інтеграційного розвитку підприємств, що дозволить вітчизняним компаніям освоїти інноваційні технології, підвищити ефективність функціонування капіталу і свою конкурентоспроможність на світових ринках. В зв'язку з цим особливої значущості набуває дослідження впливу регіональних і корпоративних ризиків на конкурентоспроможність підприємств, зокрема пошук методів їх нейтралізації.

МЕТА РОБОТИ

Метою статті є дослідження корпоративних ризиків, які ґрунтуються на об'єктивному та суб'єктивному підходах їхній вплив на діяльність інноваційно-активних підприємств, та доцільності використання методів управління ризиками.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet.

РЕЗУЛЬТАТИ

Під терміном ризик необхідно розуміти передусім небезпеку, погрозу. Так, ряд авторів по-своєму розкривають бачення даного поняття. У роботах А.П. Альгіна, В. Абчука [2], І. Башинської [3; 4], С. Філіппової [5], В. Гранатурова [6] сутність явища ризику аналізується набагато ширше, зокрема як діяльність, пов'язана з подоланням невизначеності у ситуації з немінучим вибором, у процесі якого є можливість оцінити ймовірності досягнення передбачуваного результату, невдач та відхилень від поставленої мети. Щодо іншого підходу Л. Коршунової, Н. Проданова [7] то ризик – це комплексна категорія, яка відображає особливості сприйняття заінтересованими суб'єктами економічних відносин об'єктивно існуючих невизначеності та конфліктності, іманентних процесам цілепокладання, управління, прийняття рішень, оцінювання, що обтяжені можливими загрозами і невикористаними можливостями.

Корпоративний ризик – це ризик настання негативних наслідків для учасників юридичної особи та (або) самої юридичної особи внаслідок їх участі у

корпоративних правовідносинах. Такі ризики можуть мати економічний (наприклад, ризик знецінення акцій) або юридичний характер (наприклад, ризик неможливості реалізації прав по акціях) [8].

Об'єктами ризику корпоративного управління виступають активи, які можуть бути втрачені, майнові (втрачена вигода тощо) та немайнові інтереси, які можуть бути порушені. Під факторами ризику корпоративного управління розуміється подія або дія, які виступають джерелами ризиків, що може спричинити відхилення від задовільного стану об'єкта ризику.

Серед корпоративних ризиків, які підбивають нормальну діяльність інноваційно-активних підприємств можна виділити таку їхню групу, яку становлять ризики зловживання своїми правами учасником, який має контрольний пакет акцій чи часток у статутному капіталі; ризик прийняття на загальних зборах учасників рішень щодо здійснення додаткових «розмиваючих» емісій акцій (збільшення статутних капіталів ТОВ); ризик «вимивання» активів з корпорації; ризик трансфертного ціноутворення, ризик невиклати дивідендів та інші.

Другу групу ризиків становлять ризики зловживання своїми правами міноритарних акціонерів. Оскільки міноритарії не можуть в значній мірі отримувати економічні зиски від діяльності корпорації безпосередньо, то такі особи можуть за відсутності виплати дивідендів створювати додаткові ризики для самої корпорації та інших акціонерів: ризик безпідставних частих скарг до контролюючих органів; ризик втягнення корпорації у судові тяжби з метою накладення арешту на її активи; ризики подання безпідставних позовів з метою накладення заборони на внесення змін до системи реєстру власників іменних цінних паперів АТ тощо.

Прикладом ризиків, створених акціонерами для самого товариства можуть бути: ризик зупинення діяльності корпорації внаслідок заборон контролюючих або судових органів; безпосереднє блокування роботи корпорації. Так, у відносинах з менеджментом компанії акціонери можуть виступити «єдиним фронтом», коли для акціонерів створюються ризики з боку менеджменту.

Прикладами ризиків, створених органами юридичної особи є: ризик непрофесійного управління корпорацією; ризики банкрутства; порушення прав акціонерів на участь в управлінні; ризик втрати контролю над діями органів корпорації, ризик неповного або спотвореного розкриття інформації про її діяльність; ризики «вимивання» її активів; ризики, що виникають при реорганізації корпорації; ризик примусової втрати корпоративного контролю внаслідок поглинання корпорації: проведення агресивного скуповування акцій по заниженій вартості з використанням різних видів впливу на продавців

Отже, є декілька способів встановлення контролю над корпорацією: шляхом встановлення контролю над акціонерним капіталом, над боргами юридичної особи, над менеджментом, використання впливу контролюючих органів; створення перешкод для реєстрації прав власності на акції.

На підставі досліджень Інституту корпоративного права та управління і Інвестиційного банку Brunswick

Warburg, Rutherford and Costello сформулюємо основні корпоративні ризики та можливі наслідки, які прибутаманні інноваційно-активним підприємствам та впливають на кінцевий результат – конкурентоспроможність їхньої продукції: [9]

- ризик відкритості, прозорості діяльності підприємств (збільшення податкового тягаря, втрата репутації, втрата бізнесу);

- ризик порушення права акціонера на участь в управлінні підприємством (зниження вартості акцій, вартості пакета акцій, імовірність невиклати дивідендів);

- ризик недотримання підприємством прибутку (імовірність невиклати дивідендів, втрата репутації);

- ризик зниження вартості чистих активів на одну акцію (зниження вартості акцій, вартості пакета акцій);

- ризик корпоративних конфліктів (зниження вартості акцій, вартості пакета акцій, банкрутство, втрата репутації, втрата бізнесу);

- ризик банкрутства (зниження вартості акцій, вартості пакета акцій, імовірність невиклати дивідендів, банкрутство, втрата репутації, втрата бізнесу).

Відкритість, прозорість діяльності інноваційно-активного підприємства виступає однією із головних вимог сучасного бізнесу. Але відкритість має двояку природу.

З одного боку, відкритість попереджає виникнення ризиків та може надати певні переваги, а саме: зменшення вартості позикового капіталу; підвищення довіри з боку інвесторів та залучення інвестицій; закріплення позицій у галузі; довіра в банківській сфері та інші.

З іншого боку, відкритість виступає джерелом ризику та може призвести до наступних наслідків: зниження та втрата економічної безпеки; розкриття структури активів та пасивів перед конкурентами; втрата репутації; ініціація банкрутства; збільшення податкового тягаря; втрата бізнесу та інші.

Виявлення та оцінка корпоративних ризиків можлива шляхом послідовного проведення наступних етапів:

- аналізу можливих регіональних та корпоративних ризиків;

- виявлення подій та факторів, що впливають на кожний вид ризику;

- визначення ймовірності настання можливих подій;

- оцінки ступеня впливу факторів ризику;

- визначення величини ризику;

- визначення величини збитків при заданій величині ризику.

Численність наведених ризиків свідчить про відсутність привабливого інвестиційного середовища в Україні не лише для міноритарних акціонерів, а й для значних інвесторів. Тому найактуальнішим завданням фахівців, які займаються вивченням ризиків у корпоративних відносинах, повинно стати вироблення механізмів запобігання ризикам та засобів протидії зловживанням різними учасниками корпоративних відносин.

При виборі конкретних способів зниження ризику підприємство повинне виходити з таких принципів: не можна ризикувати більше, ніж дозволяє власний капітал; потрібно думати про наслідки ризику; не можна ризикувати більшим заради меншого.

ВИСНОВКИ

Таким чином, дослідження корпоративних ризиків, які ґрунтуються на об'єктивному та суб'єктивному підходах, можуть бути розвинуті з використанням методів управління ризиками. Отримані результати важливі для вироблення антикризових заходів в умовах оцінювання ризику, які будуть спрямовані на підвищення конкурентоспроможності інноваційної продукції. Подальші дослідження сприятимуть розвитку теорії та практики у цій сфері.

До способів обмеження ризику слід віднести:

- 1) розподіл ризику;
- 2) страхування;
- 3) лімітація;
- 4) диверсифікація;
- 5) створення грошових резервів і матеріальних запасів;
- 6) отримання додаткової інформації;
- 7) перевірка партнерів по бізнесу;
- 8) грамотне складання контрактів;
- 9) бізнес-планування;
- 10) ретельний відбір кадрів;
- 11) захист комерційної таємниці та ін.

Окремо також варто додати і пряму зацікавленість держави у зменшенні тиску (законодавчого, фіскального тощо) на інноваційно-активні підприємства.

Список використаних джерел

1. Організаційно-економічне забезпечення комерціалізації результатів науково-технічних досліджень вищих навчальних закладів та їх наукових підроз-

ділів, що сприяє інноваційному розвитку України: монографія / С.В. Філіппова, К.В. Ковтуненко, Л.О. Волощук, С.А. Нізяєва, І.О. Башинська. – Донецьк: Вид-во «Ноулідж» (Донецьке відділення), 2012. – 326 с.

2. Абчук В.А. Риски: менеджмент и маркетинг / В.А. Абчук. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2015. – 480 с.

3. Башинська І.О. Розділ 4.2. Сучасні засоби забезпечення інформаційної складової економічної безпеки промислового підприємства (С. 310-315) у кол. монографії Формування механізму стійкого розвитку економіки: теорія та практика. – Дніпропетровськ: «ФОП Дробязко С.І.», 2014. – 438 с. http://ecofin.at.ua/monografija_ehp_2014.pdf

4. Bashynska I.O. (2016) Using SMM by industrial enterprises // Aktual'ni Problemy Ekonomiky= Actual Problems in Economics, 12 (186), 360-369

5. Filyppova S. (2017) Risk Management. Lecture course: textbook // Bashynska I., Filyppova S. – Харків: вид-во «Діса плюс», 2017. – 101 с.

6. Гранатуров В.М. Экономический риск: сущность, методы измерения, пути снижения. – М.: Дело и Сервис, 2009. – 152 с.

7. Коршунова, Л.Н., Проданова, Н.А. Оценка и анализ рисков / Л.Н. Коршунова, Н.А. Проданова. – Ростов на Дону: Феникс, 2015. – 96 с.

8. Вітлінський В.В., Великоіваненко Г.І. Ризикологія в економіці та підприємстві: Монографія. – К.: КНЕУ, 2004. – 480 с.

9. Шумпетер Й. Теория экономического развития. – М.: Прогресс, 1982. – 456 с.

10. Bashynska I.O. (2015) Using the method of expert evaluation in economic calculations. // Aktual'ni Problemy Ekonomiky= Actual Problems in Economics, 7 (169), 408-412